

ADAM BEZWIŃSKI
WSP w Bydgoszczy

O PEWNYCH POSZUKIWANIACH FILOZOFICZNYCH
W ROMANTYZMIE ROSYJSKIM I POLSKIM

Wydaje się, że można mówić o występowaniu określonych przyczyn i uwarunkowań, które pozwalają podchodzić do romantyzmu rosyjskiego i polskiego na płaszczyźnie ich ewentualnych związków, wzajemnego oddziaływania, podobieństwa typologicznego, kształtowania się poszczególnych zjawisk literackich, i szerzej kulturowych, czy wreszcie bliskich sobie źródeł inspiracji. Do przeprowadzania tego typu badań czy nawet dokonywania pewnych uogólnień upoważniać nas może choćby fakt, iż romantyzm w obu literaturach - polskiej i rosyjskiej - rozwijał się przecież w podobnych uwarunkowaniach historycznych, że w utworach przedstawiciele obydwu literatur odnaleźć możemy sporo wspólnych problemów.

Przed wysuwaniem zbyt daleko idących wniosków na temat takich podobieństw przestrzega nas Bohdan Galster pisząc, że "przy dokładniejszym jednak spojrzeniu na proces literacki w obu krajach, przy uważniejszym porównaniu ruchu romantycznego w obu literaturach - obok oczywistych zbieżności i analogii dadzą się uchwycić także bardzo istotne i daleko idące różnice. Wynikają one, jak się wydaje, przede wszystkim z odmienności tradycji literackiej, co z kolei sprawiło, że w równoległych - nie tylko chronologicznie, lecz i typologicznie - okresach każda z tych literatur rozwiązywała inne, jej tylko właściwe zadania i cele, realizacja zaś celów analogicznych czy identycznych dokonywała się różnymi środkami"¹.

Można natomiast odnaleźć w romantyzmie rosyjskim i polskim pewien nurt, w stosunku do którego powyższe zastrzeżenia

zejda na plan dalszy. Tym nurtem będą poszukiwania filozoficzne w obu romantyzmach i także - wynikające z tych poszukiwań - próby określenia i stworzenia nowych ideałów estetycznych. Część przedstawicieli romantyzmu rosyjskiego i polskiego zwracała się bezpośrednio do niemieckiej filozofii idealistycznej i w niej szukała inspiracji, a także filozoficznych uzasadnień dla umacniającego się nowego prądu. Wytłumaczenie tego zjawiska zwrócenia się właśnie do filozofii niemieckiej jest stosunkowo proste. Z jednej bowiem strony była to swoista reakcja na francuską filozofię oświeceniową. Jest to szczególnie silnie zauważalne w romantyzmie rosyjskim. Ponadto przyjęcie niemieckiej filozofii idealistycznej za podstawę tworzenia nowego światopoglądu przybierało w jakimś stopniu także charakter walki klasyków z romantykami, przeniesionej już na płaszczyznę filozoficznego uzasadniania nowych ideałów. Jednoznaczne opowiedzenie się za idealizmem niemieckim było tożsame z pełną akceptacją romantyzmu. Drugi powód zainteresowania się filozofią niemiecką tkwi chyba w samym przebiegu i charakterze zmian dokonujących się w kulturze niemieckiej. Musiało fascynować pojawienie się licznych manifestów literackich, które wyszły spod piór reprezentantów pokolenia "burzy i naporu" zapowiadając liczne zmiany w literaturze. Równocześnie temu ruchowi towarzyszy niezwykle żywy rozwój filozofii idealistycznej. Jej jednoznaczny charakter metafizyczny posiadał również określone następstwa dla rozwoju literatury. Problem ten ujmuje syntetycznie M. Straszewska pisząc, iż "rozwój idealistycznej filozofii, o szczególnych konsekwencjach w poglądach na sztukę, towarzyszył ruchowi literackiemu już u schyłku wieku, wspierał go swym autorytetem. Zainteresowanie niemal wszystkich filozofów niemieckich dziedziną sztuki zapoczątkowało nowoczesną, opartą na założeniach filozoficznych estetykę"².

Proces dochodzenia do estetyki romantycznej był dość złożony. Wyznaczają go poszukiwania J.G. Fichtego z jego nowym poglądem na świat, działalność L. Tiecka, F. Novalisa, braci Schległów, F. Schleiermachera. Poczynania wymienionych filo-

zofów znalazły swoje uzasadnienie również w przemysleniach Schillera /Listy o wychowaniu estetycznym człowieka, O poezji naiwnej i sentymentalnej/³. Nowe propozycje filozoficzne i estetyczne były to sprawy ważne zarówno dla rozwoju samej filozofii niemieckiej, jak i literatury dzięki tworzeniu bardzo specyficznej atmosfery rozfilozofowania. Mniej natomiast mogły być przydatne dla przedstawicieli innych społeczeństw. Wydaje się bowiem, że brakowało w działalności filozofów niemieckich takich uogólnień, które mogłyby stanowić punkt wyjścia do bardziej samodzielnej refleksji w innych kulturach, do prób stworzenia własnej, o charakterze narodowym, filozofii romantycznej.

Wybitnym współuczestnikiem zmian dokonujących się w filozofii i estetyce niemieckiej był Friedrich Schelling. Jego właśnie koncepcje filozoficzne i estetyczne legły w głównej mierze u podstaw zainteresowań filozoficznych romantyków rosyjskich i polskich. Mogło się to stać dlatego, że idealizm Schellinga wyrastając w atmosferze romantyzmu na jedno z czołowych miejsc wysunął problem kultury narodowej, jej ducha i samookreślenia narodowego, wreszcie zagadnienie sensu historycznego istnienia narodu. Oprócz tych ważnych spraw idealizm niemiecki i filozofia Schellinga pozwalały stworzyć niezmiernie ciekawy program literacki i estetyczny wynikający z ich zapatrywań na sztukę. Należy jeszcze zaznaczyć, że Schelling w swoich pracach, a posiadały one charakter całościowej i zamkniętej koncepcji, zajął się problemami filozofii przyrody tak istotnymi dla romantyków. Zaproponowany przez myśliciela system idealistyczny posiadał charakter orientacji estetycznej i religijnej. Ponadto o jej dużej atrakcyjności decydowało oparcie go na intuicji i uczuciu⁴.

Tak więc poszukiwania myślowe niemieckiego filozofa posiadały wyraźne i mocne piętno romantyczne, co w poważnym stopniu przyczyniało się do popularności samego myśliciela, jak i prezentowanej przez niego koncepcji. Ułatwiało to bez wątpienia przenikanie jego idei do innych romantyzmów narodowych.

Idealizm niemiecki, szczególnie zaś filozofia Schellinga, znalazły licznych zwolenników w Rosji i w Polsce, chociaż różne, w pewnych swoich przejawach odmienne były drogi przenika-

nia tej filozofii do obydwu krajów. I tak w pierwszym okresie /początek XIX wieku - połowa lat 20 XIX w./ w percepcji schellingianizmu w Rosji znaczną rolę odegrały ośrodki uniwersyteckie, w których profesorowie A. Galicz, M. Pawłow i D. Wełkański zapoznawali swoich słuchaczy z głównymi zasadami idealizmu i filozofii Schellinga. W okresie późniejszym "urzędowo" wyrugowany z uczelni rosyjskich schellingianizm stał się niezmiernie popularny w pewnych kręgach młodej inteligencji szlacheckiej. Zorganizowane zostało tajne ugrupowanie nazwane Towarzystwem Lubomudrów. Młodzież należąca do tego Towarzystwa właśnie nauki Schellinga uczyniła głównym przedmiotem zainteresowania i fascynacji⁵.

Zorganizowana działalność lubomudrów przypada na lata 1823-1825, klęska bowiem powstania dekabrystowskiego przerwała i zamknęła pierwszy etap działalności Towarzystwa. Następujące po tej zorganizowanej formie działalności dziesięciolecie to najważniejszy okres działania rosyjskich idealistów, po którym szybko zanika zainteresowanie filozofią Schellinga. Propagowaniu niemieckiej filozofii idealistycznej służyły dwa organy: almanach "Mnemozyna" i czasopismo "Moskowskij Wiestnik". Współzałożycielem i duchowym przywódcą ugrupowania był Dymitr Wieniewitinow - poeta, myśliciel, krytyk, autor programowych manifestów ugrupowania. Niestety przedwczesna śmierć nie pozwoliła w pełni wypowiedzieć się temu myślicielowi i zrealizować zapowiadanych planów twórczych. Dlatego też wiele problemów wysuniętych przez Wieniewitinowa było dalej rozwijanych przez jego przyjaciół z koła.

W romantyzmie polskim również możemy odnaleźć żywe przejawy zainteresowania idealistyczną filozofią niemiecką, w tym szczególnie koncepcjami Schellinga. Należy podkreślić, że przypadły one na ten sam okres, w którym poznawano i przyswajano filozofię niemiecką na potrzeby romantyzmu rosyjskiego. Na gruncie polskim dokonywali tego młodzi romantycy warszawscy poprzez ogłaszanie manifestów literackich, w których wykorzystywano poglądy Kanta i Schellinga, jak również propozycje estetyczne Schillera⁶. W Polsce, podobnie jak w schellingianizmie rosyjskim, pojawia się postać, której zasługi

w propagowaniu idealizmu niemieckiego będą największe, w której spuściźnie krytyczno-publicystycznej najpełniej przejawia się koncepcje Schellinga. Jednostką tą był Maurycy Mochnacki - publicysta, historyk, teoretyk romantyzmu, krytyk literacki. Działalność Mochnackiego wspierali między innymi Michał Podczaszyński, Ludwik Żukowski, Józefat Bolesław Ostrowski⁷.

Zarówno polscy, jak i rosyjscy romantycy wiele nadziei pokładali w filozofii niemieckiej, w możliwości wykorzystania jej dla własnych potrzeb: "/.../ czas wezwać filozofię z głębi ducha naszego i wysnuć ją z istoty naszego jestestwa, żeby upłodniła, ożywiła myśl, żeby wzbudziła zapal do częstszego pisania i gruntowniejszych rozumowań w rzeczach, dotyczących umiejętności przyrodzonych. /.../ Najpiękniejsze odkrycia winniśmy naukowemu entuzjazmowi i ledwo nie poetyckiej inspiracji, - tej najwyższej filozofii geniuszu"⁸. I jak gdyby wtórując Mochnackiemu lubomudrzy dopowiadali: "Prawdziwi poeci wszystkich narodów, wszystkich stuleci byli głębokimi myślicielami, byli Filozofami i można powiedzieć ukoronowaniem wiedzy"⁹.

Poprzez przyjęcie za podstawę poszukiwań teoretycznych i estetycznych idealizmu niemieckiego romantycy rosyjscy i polscy mogli, wyposażeni w argumenty natury filozoficznej, przeciwstawić się filozofii oświeceniowej, mechanistycznemu traktowaniu człowieka i przyrody. Idealizm niemiecki pozwalał zaproponować społeczeństwu nowe widzenie człowieka i przyrody, z gruntu odmienne rozumienie i ukazywanie wielorakich związków człowieka z naturą. Idealizm, panteizm, ewolucjonizm - ta triada leżała u podstaw pojmowania świata zarówno przez idealistów moskiewskich, jak i przez romantyków warszawskich. Dodatkowe źródła inspiracji odnajdywano w wypowiedziach Schillera. Proponował on nowe spojrzenie na świat: "Wszechświat jest myślą Boga ... Bóg i natura to dwie, najzupełniej równe wielkości. Cała suma zgodnych czynności, które w substancji boskiej istnieją obok siebie, w przyrodzie, która jest tej substancji odbiciem, rozdrabnia się na niezliczone ilości i stopnie. Natura jest Bogiem, podzielonym w sposób nieskończony"¹⁰. A więc cały wszechświat w nieustannym ruchu i rozwoju, prze-

chodzenie od jednej nieskończoności do drugiej, zlewanie się świata ze Stwórcą. Przyjęcie takiej koncepcji zmuszało do odrzucenia klasycystycznej zasady naśladowania natury w dziełach sztuki, poszukiwania w naturze form idealnych. Wychodząc z założeń filozofii Schellinga Mochnacki traktuje przyrodę " /.../ jako proces twórczy. Jego rezultatem są twory, których nie da się zrozumieć drogą rozłożenia na formę i materię. Forma stała się teraz czymś zewnętrznym, abstrakcyjnym, martwym. Ideał-absolut wyrażał się nie w niej, ale w sile sprawczej, powołującej do życia organiczne całości"¹¹.

W swojej rozprawie O literaturze polskiej w wieku dziewiętnastym, w której najpełniej dała o sobie znać inspiracja płynąca z idealizmu niemieckiego, Mochnacki podkreśla schellingańską jedność w biegunowości różnych zjawisk przyrody: "Natura wszędzie prawie stawia przed oczy człowieka naśladowane obrazy pierwotnych kształtów swoich i postaci. Nie masz podobno zjawiska w świecie materialnym, któreby tym sposobem zdania naszego nie oszukiwało. Wszystko tu się na dwoje roznosi. /.../ Istota, cień marny i zaginięcie, otóż trzy pierwiastki bytu. Rzeczywistość, sen i śmierć - trzy rozdziały w księdze jestestw, - jakby trzy zwroty jednej pieśni, jednego hymnu pochwalnego, w którym pełno zgody i harmonii, choć tak różne zdania wyraża. Taka jest poezja natury"¹².

W podobny sposób problemy poruszone w przytoczonej wypowiedzi Mochnackiego rozpatrywali idealiści moskiewscy. Różnica polega tylko na tym, że odnaleźć je możemy głównie w wypowiedziach poetyckich. Ważnym bowiem dla nich zadaniem było łączenie filozofii z poezją, tworzenie w literaturze rosyjskiej poezji filozoficznej, poezji myśli. Dla lubomudrów przyroda, dzięki zachodzącym w niej procesom, była walką przeciwieństw, znajdowała się w stałym rozwoju; dostrzegano w niej siły dośrodkowe i odśrodkowe, przyciąganie i odpychanie, była ona całością żywą i uduchowioną¹³. W przekonaniu idealistów moskiewskich została utracona początkowa więź człowieka z naturą. Dlatego też, aby ją ponownie przywrócić, głównym przedmiotem filozofii należy uczynić poznawanie tajemnic przyrody i człowieka, związków zachodzących pomiędzy nim a przy-

rodą, należy też badać zależności między przyrodą a rozumem ludzkim. Były to więc myśli powtarzane za Schellingiem, ujęte przez niego w zwarty system filozofii przyrody. Moskiewscy idealisci rozpatrując związki człowieka z przyrodą wyrażali przekonanie, że są one, jak i cała przyroda, dostępne tylko poznaniu poetyckiemu. Do zajęcia takiego stanowiska upewniało ich przekonanie Schellinga, że poezja i sztuka odkrywa przed filozofem pierwotną więź przyrody i historii, życia i działalności, realnego i idealnego. Z tej pozycji filozoficznej wynikał stosunek lubomudrów do przyrody, otaczającego ich świata, dążenie do połączenia filozofii z poezją. W poważnym stopniu postulat ten udało im się zrealizować. Stworzono szereg utworów poetyckich, które w różnorodnych aspektach i powiązaniach ukazywały przyrodę i człowieka.

Jednak dla Mochnackiego i romantyków warszawskich znacznie ważniejszy był inny składnik idealizmu niemieckiego. Były to myśli o roli narodu i znaczeniu jego kultury. Już pierwsze słowa rozprawy Mochnackiego wprowadzają czytelnika w problematykę narodu: "Chcącemu teraz w dostatkach piśmiennych jakiegokolwiek narodu rozeznaczyć jego myśl własną, toż charakter, postać moralną i kształt cywilizacji, trudnem staje się to przedsięwzięcie, jeżeli nie podobnem ku wykonaniu". I kilka stron dalej jeszcze dobitniej określa autor wyznaczony sobie cel: "Zamiarem moim jest: zbadać ducha i przeniknąć do istoty polskiego narodu w ojczystej literaturze"¹⁴.

Nie sposób w niniejszym szkicu przedstawić wyczerpująco poglądy Mochnackiego na naród i jego literaturę¹⁵. Ograniczyć się zatem musimy do zasygnalizowania pewnych tylko spraw. Należy wysunąć jeszcze jedno zastrzeżenie. Sprowadza się ono do stwierdzenia, że sytuacja narodu polskiego musiała w określony sposób ukierunkować rozpatrywanie tego problemu przez Mochnackiego. Autor Myśli o literaturze polskiej starał się połączyć w jedną organiczną całość kilka różnych elementów składających się na nasz ówczesny byt narodowy i sytuację polskiej kultury: "/.../ motyw śmierci odczytany z poezji natury /.../ zespolony został z wątkiem niewoli politycznej, zatracenia bytu narodowego /.../ i z motywem odradzania się

sił żywotnych"¹⁶. Można prześledzić znamiennej ewolucję zapatrywań Mochneckiego na problem narodu i jego piśmiennictwa. Jej początek wyznacza odrzucenie idyllicznej wizji narodu zaprezentowanej przez K. Brodzińskiego. "Nie same zielone gaje i dąbrowy ma ziemia polska - stwierdzał Mochnecki - ale także granitowe skały i przepaście; a w klimacie tutejszym są burze nawalne i pioruny - jak i w historii"¹⁷.

W ogarniętej powstaniem Warszawie filozofujący krytyk literacki staje się autorem artykułów, w których nieomal utożsamia romantyzm z rewolucją. Do takiego stanowiska dochodził Mochnecki dzięki przyjętej koncepcji narodu, który w jego pojęciu nie jest "zbiorem" ludzi żyjących w określonych granicach; istotę narodu tworzą "zbiory" jego wyobrażeń, pojęć i uczuć wynikające także z oddziaływania i ducha odpowiednich instytucji religijnych, politycznych, z ducha praw i obyczajów¹⁸. Niezmiernie ważne były konstatacje dotyczące powinności i charakteru literatury narodowej, która jest właśnie wyobrażeniem ducha, wywodzi się z jego "wyobrażeń i pojęć"¹⁹. Swoje zapatrywania na literaturę Mochnecki zamykał dobitnym stwierdzeniem: "Wyznaję: że naród jedynie w literaturze ma swoją refleksję; że jedynie tylko w masie swoich wyobrażeń i myśli ma wewnątrz ujęcie, ma grunt pod sobą i uznanie samego siebie w jestestwie swoim. /.../ Jest więc literatura z pewnego względu jako sumienie narodu"²⁰.

Romantyzm rosyjski nie stawiał aż w tak jednoznacznej formie problemów narodu i jego piśmiennictwa. Był narodowy nie był tu zagrożony. Niemniej problem samodzielności, odrębności literatury, nadania jej wyraźnie rosyjskiego charakteru był tym zagadnieniem, które w poważnym stopniu nurtowało idealistów moskiewskich. Doczekała się też ta kwestia rozwinięcia w kilku artykułach. Rosyjscy romantycy posiadali świadomość pewnej zależności własnej literatury od literatur obcych. Organ lubomudrów "Mnemozyna" bardzo mocno angażował się w walkę o prawdziwie narodową kulturę. "Nasza sytuacja - pisał Wieniewitinow - w świecie literackim jest sytuacją całkowicie pozabawioną aktywów"²¹. Możliwość stworzenia prawdziwie rosyjskiej, z ducha i charakteru, literatury lubomudrzy dostrzegali w orderwaniu jej od wpływów obcych i oparciu rozwoju piśmiennictwa

o pierwiastki rdzennie rosyjskie²².

W romantyzmie rosyjskim, w przeciwieństwie do polskiego, przy omawianiu spraw literatury, wskazywaniu jej dróg rozwoju nie doszło do ujmowania narodu w kategoriach rewolucyjnych. Klęska powstania dekabrystowskiego sprawiła, że lubomudrzy negatywnie odnosili się do wszelkich zmian drogą rewolucyjną. Ponadto uważali, opierając się na doświadczeniach z przeszłości, że wszelkie tego rodzaju zmiany prowadzą do zerwania ciągłości historycznej. Jednak takie pojęcia, jak: wolność, swoboda twórczości, nieskrępowanie artysty w ich wypowiedziach znalazły należyte miejsce.

Zastanawiając się nad stosunkiem romantyków warszawskich i lubomudrów do idealistycznej filozofii niemieckiej dostrzec można większą zależność od koncepcji myślicieli niemieckich. Idealiści moskiewcy w swoich działaniach nie potrafili wyjść poza krąg koncepcji Schellinga. Dlatego też poszukiwania lubomudrów cechowało piętno swoistej ograniczoności. Spowodowane to było podejmowaniem pewnej tylko problematyki: twórca i jego dzieło, natchnienie, twórca i społeczeństwo, przyroda, byt człowieka i przyrody. Przy tym zagadnienia te najczęściej były przedmiotem analizy w dziele literackim. Natomiast działalność romantyków warszawskich miała w głównej mierze charakter teoretyczny. Nieco odmiennie traktowano tu koncepcje filozoficzne: "Z repertuaru idei i pojęć czerpią to - pisze K. Krzemień-Ojak - co wydaje im się przydatne dla własnych celów. I ta nadrzędność rodzimych potrzeb, decydująca o wyborze inspiracji, o interpretacji obiegowych wątków myślowych oraz o poszukiwaniu własnych rozwiązań, nadaje ich publicystyce walor oryginalności - co oczywiście nie znaczy, że obce instrumentarium nie miało istotnego wpływu na jej zakres i problematykę"²³

Mimo wielu różnic w obu romantyzmach odnośnie funkcji, charakteru i stopnia wykorzystania filozofii idealistycznej, wywarła ona znaczny wpływ na kształtowanie się światopoglądu romantycznego oraz określonych orientacji estetycznych. W Rosji i na ziemiach polskich przedmiotem filozoficznej refleksji

sji stały się problemy funkcji sztuki, problem geniusza. Przedstawiciele romantyzmu filozoficznego mają znaczny udział w budzeniu świadomości narodowej, niezmiernie aktywnie uczestniczyli w tworzeniu kultury narodowej. Warto jeszcze nadmienić, że poszukiwania romantyków warszawskich i idealistów moskiewskich, mimo że wyrastały z idealizmu niemieckiego, posiadały wybitny walor aktualności i nowoczesności, w pełni też odpowiadały ówczesnym czasom. Ponadto stanowiły niezbędny etap w rozwoju myśli filozoficznej rosyjskiej i polskiej. Etap ten pozwalał na podjęcie już samodzielnych prób stworzenia własnej filozofii.

Zasygnalizowane tylko niektóre zależności w podejmowaniu i rozpatrywaniu pewnych zagadnień można potraktować jako ciekawostkę lub też jeszcze jedno potwierdzenie, że w określonych warunkach i na odpowiednim etapie może dojść w odmiennych nawet kulturach do podobnego rozwiązywania niektórych kwestii.

Przypisy

- 1 B. Galster, Przełom romantyczny w Polsce i w Rosji, /w:/
Spotkania literackie. Z dziejów powiązań polsko-rosyjskich
w dobie romantyzmu i neoromantyzmu, Ossolineum 1973, s. 33
- 2 M. Straszewska, Romantyzm, Warszawa 1977, s. 32-33
- 3 Tamże, s. 35-37
- 4 W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, Warszawa 1968, t. II,
s. 234
- 5 Por.: N. Barsukow, Żyzń i trudy M.P. Pogodina, SPb. 1886,
t. I, s. 202
- 6 K. Krzemień-Ojak, Maurycy Mochnacki. Program kulturalny i
myśl krytycznoliteracka, Warszawa 1975, s. 299
- 7 Tamże, s. 13
- 8 M. Mochnacki, O literaturze polskiej w wieku dziewiętnas-
tym, opracował H. Życzyński, Biblioteka Narodowa, Kraków
1923, ser. I, nr 56, s. 59
- 9 Soczinienija Wieniewitinowa, SPb. 1855, s. 142
- 10 Cyt. za: M. Mochnacki, op. cit., s. X
- 11 K. Krzemień-Ojak, op. cit., s. 61
- 12 M. Mochnacki, op. cit., s. 8-9
- 13 A. Walicki, W kręgu konserwatywnej utopii, Warszawa 1964,
s. 57
- 14 M. Mochnacki, op. cit., s. 3, 6
- 15 Szerzej na ten temat: K. Krzemień-Ojak, op. cit., s. 66-90
- 16 Tamże, s. 73
- 17 Cyt. za: M. Straszewska, op. cit., s. 124
- 18 M. Mochnacki, op. cit., s. 36
- 19 Tamże, s. 36-37
- 20 Tamże, s. 37
- 21 Soczinienija Wieniewitinowa, s. 140

- 22 A. Walicki, Rosyjska filozofia i myśl społeczna od Oświecenia do marksizmu, Warszawa 1973, s. 120
- 23 K. Krzemień-Ojak, op. cit., s. 23

ON CERTAIN INQUIRIES IN RUSSIAN AND POLISH ROMANTICISM

Summary

In Russian and Polish romanticism one can find certain common inquiries which enable one to speak of some proximity between the two romanticisms. Above all, it is borrowing inspiration from German idealist philosophy by authors of both literatures. It was that philosophy which served as the principle in creating aesthetic concepts. In Russian romanticism, a formation particularly concerned with these matters was the group of Moscow idealists headed by D. Venev-tinov, whereas their Polish counterpart were some young Warsaw romantics, whose spiritual leader was M. Mochnacki. In Russia and Poland alike, identical claims were laid to literature, while many literary and aesthetic problems were being solved in a similar manner.